

ULUSLARARASI BESTSELLER

Ve Yeniden Başlar Hayat

Çeviri: Zehra Kurttekin

ZERUYA ŞALEV

CAN

ZERUYA ŞALEV

Ve Yeniden
Başlar Hayat

Şaarit Ha-Çaim, Zeruya Şalev

© 2011, Zeruya Shalev

© 2013, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Bu eserin Türkçe yayın hakları The Institute for the Translation of Hebrew Literature ve Kalem Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Haziran 2013, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 7000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Ayça Sabuncuoğlu

Kapak tasarımı: Act creative

Kapak resmi: © Shutterstock / Larissa Kulik

Kapak baskı: Azra Matbaası

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3

Güven İş Merkezi, Bağcılar, İstanbul

Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-1821-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 10758

ZERUYA ŞALEV

Ve Yeniden
Başlar Hayat

ROMAN

Çeviri

Zehra Kurttekin

ZERUYA ŞALEV, 1959'da, İsrail'in Celile bölgesindeki Taberiye Gölü kıyısında bulunan Kinneret Kibutzu'nda doğdu. Kudüs İbrani Üniversitesi'nde Kutsal Kitap incelemeleri üzerine öğrenim gördü. Kitapları çoksatarlar arasına girdi, 22'yi aşkın dile çevrildi. *Aşk Hayatım, Kadın ve Kocası, Paramparça Aşklar, Hayatlar* adlı kitapları Türkçede de yayımlandı. 1997'de İsrail Yayıncılar Birliği tarafından verilen Altın Kitap Ödülü'nü, 2001'de Almanya'da Corine Uluslararası Kitap Ödülü'nü, 2012'de Alman *Die Welt* gazetesi tarafından verilen Welt Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Halen Kudüs'te yaşayan Şalev, yazarlığının yanı sıra, kitap editörü olarak çalışıyor.

ZEHRA KURTTEKİN, Sankt Georg Avusturya Kız Lisesi'ni bitirdikten sonra, Ankara Üniversitesi DTCE Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenim gördü. TRT İstanbul Radyosu'nda, sonra TRT İstanbul Televizyonu'nda sanat, kültür, edebiyat ve belgesel programları prodüktörü olarak görev yaptı. H.K. Laxness'ın *Atom Durağı*, Bertolt Brecht'in *III. Reich'in Korku ve Sefaleti* ve Friedrich de la Motte Fouqué'nin *Undine* adlı eserlerini Türkçeye çevirdi.

1

Oda mı büyüdü, kendi mi küçüldü? Aslında bu evin en küçük odası bu, avuç içi kadar; şimdilerde sabahtan akşama kadar yatakta yattığı için, büyümüş gibi geliyor, sanki pence-reye varmak için yüz adım gerekirmiş gibi; buna da ömrü yeter mi, yetmez mi, bilinmez... Ömrünün geri kalanı, daha doğrusu, önündeki son demler, anlamsız bir biçimde hiç bitmeyecekmiş gibi geliyor. Artık her tür hareketten yoksun kaldığı için, zaman sonu gelmez bir biçimde uzuyor. Doğru, kemikleri çıktı, bedeni ufaldı, tüy kadar hafif artık; herhangi bir hava akımı onu yataktan uçurabilir, havalara yükselmesini engelleyen sanki sadece yorganın ağırlığı; bu da doğru, onu yaşama bağlayan ipliğin, her soluğunda kopabileceği de... Ama kimdir bu nefes alan, ona soluk üfleme zahmetine katlanan kimdir?

Evet, daha yıllarca yatacak bu ağır yorganın altında, çocuklarının yaşlandığını, torunlarının büyüdüğünü görecek; evet, acı verici bir umursamazlıkla, sonu gelmez bir yaşama yazgılı o; ölmek için fazladan bir güç gerekir gibi bir sanıya kapılıyor birden; ölecek kişinin de, çevresindekilerin de bir bakıma gayrete gelip tıpkı bir doğum günü hazırlığı yapar gibi zahmete girmeleri, özel bir özen göstermeleri gerekirmiş gibi geliyor. Ölmek için de belli bir ölçüde sevgiye ihtiyaç var ve o belki de artık yeterince sevilmiyor ve belki kendi de yeterince sevmiyor, ölmek için bile...

Gelmediklerinden değil, neredeyse her gün biri uğruyor; yanındaki koltuğa oturuyor, sağlığıyla ilgileniyormuş gibi yapıyor, ama o, o eski küskünlükleri hep hissediyor; gözlerini saate diktiklerini, telefonları çaldığında derin bir soluk aldıklarını fark ediyor; sesleri ansızın değişiyor, hareketleri canlanıyor, boğazlarından bir kahkaha kopuyor, konuşmanın sonunda da karşısındakine, annemdeyim, diyorlar gözlerini teatral bir biçimde devirerek, çıkınca ararım; sonra da kof ilgilerini yeniden ona yöneltip bir şeyler sorma külfetine katlanıyorlar, oysa ne dediğini dinlemiyorlar bile. Usandırıcı cevaplar veriyor onlara, doktorun dediklerini en ince ayrıntısına kadar aktarıyor, sonu gelmez bir ilaç listesi sayıyor. Hangimiz diğerini daha çok bezdirip sindirir, ben mi onları, onlar mı beni? diye soruyor kendi kendine, çocuklarının ikisi birmiş gibi; oysa ikisi birbirinden çok farklı ve ancak son zamanlarda, yaşlı anneleri bu küçücük odada, her tür ağırlıktan kurtulmuş halde sabahtan akşama yatağına bağlandığı esnada ona karşı bir ittifak oluşturabildiler.

Tek penceresi Arap köyüne açılan, kare şeklindeki oda tıklım tıklım; kuzey duvarında eski bir yazı masası, güneydekinde elbiseleriyle dolu bir dolap var, bir daha hiç giyemeyeceği rengârenk elbiselerle dolu. Her zaman canlı renkleri sevmiştir, biçimleri umurunda olmazdı; uzun bol bir tunik, kalçasına oturan bir elbise, pilili eteklikler; kendisine neyin yakıştığını bugün hâlâ bilmez ve bundan böyle de öğrenemeyecek. Kızına almak zorunda kaldığı yuvarlak sehpa gözüne ilişiyor, henüz genç bir kız olmasına karşın dükkânda ağlamıştı, beni bu çirkin eve taşınmaya siz zorladınız, üstelik en küçük odayı verdiniz, bırakın bari beğendiğim mobilyayı alalım. Kes ağlamayı! diye bağırmişti kızına, herkes sana bakıyor. Ama sonunda tabii ki teslim olmuştu. Şaşılacak kadar ağır masayı o zamanlar kızının odası olan bu odaya merdivenden iki kişi çıkarmış, orta yere koymuştu ve masa, gösterişli görkemiyle diğer mobilyaların yoksulluğunu iyice öne çıkarmıştı.

Şimdi o da yaşlandı ağırdan, zamanı içine sindirdi, ren-

gini yitirdi. Ağır masif meşesini ilaç kutuları örtüyor artık; iltihapları iyileştirirken alerjiye yol açan ilaçlar, alerjiyi tedavi eden ilaçlar, kalp atışlarını düzenleyen tabletler, ağrılara, yüksek tansiyona karşı ilaçlar; ilaçlar onu o denli zayıf düşürdü ki, düştü, sakatlandı; o günden beri de yürümeye üşeniyor. İlaçları bazen rengârenk çiçek tarhları gibi yatağına dizme hevesine kapılıyor, renklerine göre sınıflandırmak, kırmızı çatılı, beyaz duvarlı küçük bir ev yapmak istiyor onlarla, önünde yeşil çimenler, baba, anne ve iki çocuk...

Nedir bütün bunlar? diye soruyor, şimdilerde neden her şeyin böyle olduğu gibi olduğunu sormuyor artık, bu noktaya nasıl geldiğini de sormuyor, sorduğu sadece aslında neler olduğu, bu odaya gelinceye, bu yatağı girinceye kadar geçen zamanda neler olduğu, karıncaların ağacın gövdesini sarması gibi, bu bedene tırmanan o binlerce günün nelerle dolu olduğu; aslında bunları hatırlaması gerekirdi, oysa hatırlamıyor. Ne kadar çaba gösterse de, bütün anılarını eski kâğıt parçacıklarını toplar gibi bir araya getirmeye çalışsa da, hatırlamıyor; nerededir bütün o yıllar? Nerededir? Bir şeyleri hatırlayamıyorsa eğer, onlar bundan böyle de var olamaz ve kim bilir, belki de hiç var olmamıştı.

Bir felaket sonrasındaymış gibi, unutmaya karşı savaş vermeyi görev edindi, ölenleri ve kaybolanları gözden çıkarmayacak ve işte, pencereden bakınca, onun yine orada kendisini beklediğini görür gibi oluyor. Hermon'un yamaçlarından Celile dağlarına uzanan vadinin kalbinde, katılmış lavın avuçlarında sisli bir göl; adam boyu sazlıklarından göçmen kuşların havalandığı yumuşak, ılık bir bataklıkla çevrili... Yatağından kalkmayı başarabilirse eğer, pencereye erişebilirse, o zaman onu görebilecek; doğrulmayı deniyor, aradaki mesafeyi gözleriyle aşmaya çalışıyor, bakışları pencereden sancılı bacaklarına doğru kayıyor. Düştüğünden beri yürümek, boşlukta tehlikeli bir biçimde süzülme anlamına geliyor gözünde; oysa o orada, baksın diye bekliyor, o da kendi gibi yasta, ayağı kalk, Şemdale, diye üstelediğini işitiyor babasının, yalnızca bir adım daha, yalnızca son bir küçük adım.

Kibutzlarının¹ ilk bebeğiydi; ilk adımlarını seyretmek için herkes yemek salonunda toplanmıştı. Kimi öfkeli, kimi kalbi kırık, katı bir ideoloji nedeniyle koparıldıkları, gurbetteki küçük kardeşlerine, kendi çocukluklarına, gideli beri bir daha göremedikleri ana babalarının sevgisine duydukları özlemlerin hepsini, o yeni bitmiş yemek salonuna yığmışlardı sanki. Gözleri parlayarak bakıyor, yürümesi için yüreklendiriyorlardı; hem onun kendisi için hem de kendi yaşlı ana babaları için, o zaman zarfında büyümüş ve birkaç yıla kadar yok edilmeleri olası küçük kardeşleri için... Ve o korkuyordu; yine de, eli babasının elinde, uysallıkla titrek bacakları üzerinde duruyordu; balık kokusunu o zaman mı almıştı, yoksa daha sonra, başka bir kibutza, göle ve bataklık kıyısına yakın, kıyıyı ve bataklığı kurutmak için kurulmuş olanına taşındıktan sonra mı? Ve titreyen bacaklarından birini ileriye doğru uzattığı anda babası elini bırakmıştı, orada bulunanlar büyük bir gürültüyle alkışlamışlardı bunu ve o sırtüstü düşmüş, ağlamaya başlamıştı, babasının fırtına mavisini gözlerini görmüştü o an; tekrar denemesi için, herkese başarabildiğini göstermesi için onu ayağa kaldırmaya çalışıyordu, sadece küçük bir adım daha, ama o, sırtüstü yattığı yerde kalakalmıştı; babasına bu küçük armağanı veremeyeceğini, onun da kendisini asla bağışlamayacağını biliyordu.

Bu olaydan sonraki iki yıl boyunca yürümeyi reddetmişti. Üç yaşına gelinceye kadar sırtta taşınmıştı, kötürümdü sanki. Muayenelerin hiçbirinden sonuç çıkmamıştı; uzaklara, Viyana'da bir uzmana götürmeyi düşünüyorlardı; ondan çok sonra doğmuş bebekler bile ortalarda yürürken, o, yalnızca o, bebek parkının içinde sırtüstü yatıp dalları minik kırmızı tanelerle süslü, hışırdayarak onunla konuşan ve gülümseyen karabiber ağacının tepesini seyrediyordu. Babası işi oluruna bırakmıyor, suçluluk duygusu içinde, kafasına takılan, acaba o zaman, düştüğünde beyninde bir hasar mı oluş-

1. İsrail'de, mülkiyet ve yönetimin üyelerce paylaşıldığı, kolektif yaşama dayalı yerleşim.

tu, sorusuyla onu doktordan doktora taşıyordu; ta ki Tel Aviv' deki bir uzman, beyninde bir hasar olmadığı, sadece yürümekten korktuğu tanısına varıncaya kadar; onun daha çok korkmasını sağlayacak bir şeyler bulmalısınız, demişti doktor.

Neden onu daha çok korkutmak gereksin ki? diye sormuştu babası, doktor da, başka seçeneğiniz yok, demişti, yürümesini istiyorsanız, sizden, yürümekten korktuğundan daha fazla korkmasını sağlayacak bir şeyler bulmalısınız. Ondan sonra uzun boylu, yakışıklı babası sırtına bir havlu dolamış, bunu koşum takımı gibi kullanarak onu yürütmeye çalışmıştı. Reddedecek olursa sertçe pataklıyordu. Bunu senin için yapıyorum, Şemdale, diyordu, ağlamaktan şişmiş yüzüne karşı sesi kısılısıya, öbür çocuklar gibi olasin, korkmaktan vazgeçesin diye ve doktorlar haklı çıkmıştı, birkaç hafta sonra, bedeni babasının vuruşlarından sızlaya sızlaya ilk aksak adımlarını atmıştı, taş kesilmiş bir bilinçle, zalimce eğitilmiş küçük bir hayvan bilinciyle; her tür başarı duygusundan, her tür sevinçten uzak, kırık bir biçimde, bunu başarmış olsa bile yürümeye, koşmaya değer hiçbir yer olmadığını bilinciyle...

Oysa bu sabah nereye gideceğini biliyormuş gibi geliyor; pencereye, Şemda, senin gölünü görmeye, onun fısıldamalarını dinlemeye... Beni yok etmek için gösterilen bütün çabalara inat ben sana kadar gelmeyi başarmışsam, yeşil sularımın tümünü bir araya toplamışsam, üreyen balıklarım, göçmen kuşlarla birlikte pencerenin önünde belirmeyi başarıyorsam, sen neden yataktan kalkıp beni görmek için pencereye gelmeyesin? Ve o, içini çekerek cevap veriyor, birkaç hafta önce, ağır aksak da olsa, koridordan geçip yürüyebiliyordum, o zaman neden gelmedin? Neden özellikle şimdi geldin, ben düştükten sonra; zaten benim için yalnız sen değil, her zaman, her şey ya geç kalır ya da erken gelir, ama göl, gel bana, diyor, gel, pencereye gel ve o, başını çeviriyor merakla, geriye bir işaret bırakmadıysa eğer, ne vardı acaba geçen yıllarda; bugün hâlâ gölünün sularında çıplak yüzmeyi özleyen küçük kızsız eğer, neye yaramıştı bütün o yıllar.

Çarpık parmaklarıyla geceliğini teninden sıyırmaya ça-

lııyor, kızının hediyesi; ne denli güzel ve cömertçe de olsa, bu tür hediyelere yakışan bir tepki vermek oldum olası zor gelmiştir. Aç, anne, diye ısrar etmişti kıızı, beğendiğim bir şey buluncaya kadar saatlerce bir dükkândan ötekine koştum, aç, giy, bir dene bakalım, beğenecek misin? Gösterişli paket kâğıdını yırtmış, yumuşak paketi kuşkuyla incelemişti; saldı-ğı koku, kokunun ardındaki görüntüler, kızının, kendisi yanında olmaksızın dolaştığı yerler, bütün bunlar içinde ansızın bir direnç uyandırmıştı; teşekkürler, demişti, gerçekten teşekkürler, Dina, hiç gereği yoktu; hoşnutsuzluğuna kendisi de şaşarak boş paketi buruşturmuştu. Küçük armağanlar neden büyük suçluluk duyguları uyandırır, diye düşünüyör, acaba beklentisi eksiksiz, sınırsız bir armağan mı? Yokluğunu hatırlatacak bir şeyler getirmek yerine, beni de yanında götürseydin, diyebilmek isterdi kızına. Dina incinerek bakmıştı; sevmedin mi anne?

Sevmek, fazla sevmek, belki de hiç dile gelmeyen en doğru yanıt olurdu. Çok fazla sevmek ya da yeterince sevmek; ya çok geç ya da çok erken ve sonra kumaşı paketine geri koymuş, dolabına yerleştirmişti. Ancak çok uzun bir süre sonra, güvenikliğı iyice geçtikten sonra ve gönül almak için vakit artık çok geç olduğunda, unutulmuş bu hediyeleri öfkeyle giyerek süslenmişti. Bir süveter, bir şal, gri çiçek desenli bir gecelik; kim gri renkli bir çiçek görmüştür ki. Kolumu geceliğın tenine yapışmış kolundan kurtarmaya çalışıyor, çıplak kalan göğsüne gözü takılıyor şaşkınlıkla, göğüs uçları yassı göğsünde boynunu bükmüş çiçekler gibi; gri, buruşmuş, solmuş çiçekler. Parmakları kuşkuyla cildinin kırışıklarını okşuyor. Küçük torununu anımsıyor; birkaç ay önce, son bayram yemeğinde dizlerine oturtmuşlardı, bir bardak su dökmüştü üzerine hemen. Islak gömleğini çıkarınca da çocuk ansızın çıplak kalan koluna ilk kez görüyormuşçasına şaşkın şaşkın bakmış, aşağı yukarı oynatmış, dokunmuş, yalamış, karnının yumuşak derisine sertçe sürtmüş, dokunuşunun tadına varmıştı. Masumane bir aşk hamlesiydi bu, bir kendine hayranlık ilahisi... Tabii bir bebek, kendi bedeninin

söz konusu olduğunun nereye kadar bilincindeyse... Şimdi o da kendi yaşlı bedenini kabullenmekte zorlanıyor. Yaşlılık, yıllar geçtikçe yapışıp kalan kirmiş gibi geliyor ona ya da geçici bir hastalık, bir tür cüzam ve göle eriştiği anda, suya daldığı anda, bedeni, Suriye Kralı'nın, Şeria Irmağı suyunda yedi kez yıkanıp cüzamını tedavi etmiş olan komutanı gibi iyileşecekti sanki.

Gel, Şemda, tabanlarını yere bas, duvara tutun ve ayağa kalk, yatağın yanında bastonun bekliyor seni, ama senin ona ihtiyacın yok, senin sadece bana ihtiyacın var, tıpkı sazlıkların arasına sığınmak istediğin o zamanlarki gibi. Kış günü çıplak yüzdüğünü hatırlıyor musun, cildin yanmaya başlayınca kadar suda kaldığımı, hastalanıncaya kadar; baban buraya gelmene bir daha izin vermedi ve sen buna rağmen gizlice, sessizce kaçardın, elbiselerini kıyıda çıkarıp bıraktın ve bir seferinde o çıkageldi, seni yakaladı, sudan çıkmanı buyurdu ve sen çıplak olarak çıkınca, o kaçtı, bir daha da peşine düşmedi; orada biz ikimiz kalmıştık, ama bir şeyler eksilmişti.

Ya anne neredeydi? Saçlarını sert, balık kokulu elleriyle ören hep babası olmuştu. Onu yürümeye, koşmaya, maymun misali damdan dama atlayan, yetişmeyi asla başaramadığı diğer çocuklar gibi kibutz evlerinin çatılarına tırmanmaya zorlayan hep o olmuştu; korkudan bayılacak halde denemeyi reddettiğinde, hep o gelirdi, tehditkâr mavi gözleriyle, hangisinden daha çok korkuyorsun, atlamaktan mı, benden mi, yaşamdan mı, ölümden mi, diye baktı mı, canını dişine takıp tırmanırdı. Beddualar ederdi, ağlardı; ne biçim bir eşeksin sen, sen bir eşeksin, anneme her şeyi anlatacağım.

Peki, annen neredeydi? diye sorardı kızı; hikâyeyi bıkasıya bildiği halde istekle kulak verir, her seferinde huzursuz olur, hayret içinde hep aynı sonuca varırdı; annesiz büyümüşsün sen! Bunu tatmin olmuş bir tavırla söylerdi ve Şemda karşı çıkardı, hayır, yanılıyorsun, ben annemi çok severdim, o da beni çok severdi, onun sevgisinden asla kuşku duymadım. Ama Dina peşini bırakmazdı, ağzından bir dizi ra-

hatlatıcı sebep sonuç ilişkisi dökülürdü; sen annesiz büyümüşsün, annelerin nasıl davrandığını bilmemene şaşmamalı, benim de bu nedenle annem olmadı, hatta kızım bile bunun acısını çekti, annenin olmaması seni kızdırmıyor, ama bizim hepimizi nasıl etkiliyor, görmüyor musun?

Yanıyorsun, gerçekten yanıyorsun, diye başını iki yana salladı, ben anneme kızmazdım, çünkü onun çok çalıştığını bilirdim. Şehirde çalışıyordu, eve yalnızca hafta sonları gelirdi; bir keresinde, bir yıllığına gidip de döndüğünde, onu tanıyamamış, onun, benim annemi öldüren yabancı bir kadın olduğunu sanmış, ama o zaman bile öfkelenmemiştim, çünkü başka seçeneği olmadığını anlamıştım. Siz, sen ve Avner ve sizin mağdur olan bütün kuşağınız, bu öfke dolu duygularınızla, suçlamalarınızla ne kazanıyorsunuz? Oysa kendisi de bazen öfke duyar gibi oluyordu, korkunç, canice bir öfke, sadece anne babasına karşı değil, sadece ona sert davranan babasına ya da her zaman yapacak başka bir işi olan annesine değil, onlara, kendi çocuklarına, en çok da artık saçları ağarmakta olan kızına da...

Bu arada kızının karaçalı gibi saçlarını daha dün örmüş gibiydi, parmaklarını diplerine geçirerek, tıpkı babasının onun saçlarına yaptığı gibi... Şimdi artık inceldi saçları, metal gibi oldu ve kızı, kendi yaşındakiler gibi saçını boyatmıyor. Genç yüzünü çevreleyen gri yelesini asice koruyor ve Şemda onun bu tavrının da kendine yönelik olduğu sanısına kapılıyor. Çünkü kızı, sırf o günlerin, o çocukluk günlerinin, felaket bir biçimde heba olduğunu kanıtlamak için kendi kendine eziyet ediyormuş gibi geliyor Şemda'ya. Bu nedenle kendini ihmal ediyor, aç geziyor, yıldan yıla kemik yığına dönüyor; kızı, kendinden de zayıf ve çelimsiz. Ailenin kadınları hep birlikte ufalıyorlar, bir-iki kuşak sonra belki de yok olacaklar, öte yandan oğlu öylesine semirmekte ki, bu tostoparlak, kel kafalı, hırılıyla nefes alan adama bakarken, büyükbabasının az bulunur mavi gözlerini almış olan güzel, biçimli oğlunu tanımakta güçlük çekiyor. Bazen onu süzerken ürperiyor, çünkü bu adam oğlunu öldürmüş, onun yerine kendi yaşa-

mını sürdürmekteymiş gibi geliyor; onun yatağında yatmakta, çocuklarını yetiştirmekte; ona da tıpkı çok uzun yıllar önce Amerika'dan gelen, kendisine sarılıp öpmek isteyen, annesi olduğunu iddia eden yabancı kadına olduğu gibi kuşkuyla bakıyor.

Bütün kibutz bahçeye dökülmüş, annesinin uzatılmış yurtdışı görevinden dönüşünü bekliyordu; bir tek o, herkese inat, küçük bir maymun gibi ağaçlardan birinin tepesine tünemiş, kendisini kişisel olarak ilgilendirmeyen bu meraklı bekleyişi seyrediyordu. Kendisini unutmmuş bir anneyi hangi çocuk hatırlardı ki ve kocası ile bir avuç akrabası dışında hangi yetişkin onu gerçekten beklerdi ki. Aslında çoğunluk kiskanıyordu, en çok da kadınlar; mavi iş önlükleri, varisten morarmış bacaklarıyla saatlerce mutfakta, çocuk evinde, sebze bahçesinde, dikimevinde, depoda hizmet verenler; yalnızca o, Şemda'nın annesi, şık kostümler giyiyor, şehirde bir büroda çalışıyordu. Bazen bu da yetmiyor, bir görevle ortadan kayboluyordu; kimin, neden gönderdiğini yalnızca Şeytan biliyordu. Bütün bu konuşmaları Şemda ağaca tüneyip dallarına saklandığı esnada işitmişti; anlayamasa da kelimeleri tahmin ediyor, tahmin edemediklerini ise uyduruyordu. Sonuç olarak, insanlar Şemda'nın annesini beklemiyorlardı; onların beklemedikleri, büyük dünyadan gelecek hafif bir soluk, bir ümit, tatlı bir anıydı; bütün bunları o anda siyah bir görevli arabasından yorgun argın inmekte olan bu kadın getirecekti. Kimdi o kadın? Dalların arasından bile, annesi olmadığını fark etmişti; siyah saç örgüsü yok olmuş, yüzü dolgunlaşmıştı, çok solgundu, bedeni hantallaşmıştı. Kederli bir şekilde ağacın tepesinden inmişti, oradan olabildiğince hızla ayrılıp olabildiğince uzağa, göle gittiğini kimse fark etmemişti.

Sen benim annem değilsin, diye haykırmıştı en sonunda, ebeveyn odasına dönüp kadının karşısına geçince. Yabancı kadın üzgün üzgün bakıyordu, gözleri onun tomurcuklanan göğüslerine takılmıştı nedense; kirli bir bluzun örttüğü, on iki yaşın sivri göğüslerine... Zavallı kızım, ne kadar da ihmal edilmişsin sen, demişti, sanki ihmal eden kendisi de-

ğilmiş gibi. Sonra da hemen onu teskin etmeye çalışmıştı; uzun süredir hastaydım, Şemdale, hastanede yattım, saç örgümü onun için kestiler; böbrek iltihabı geçirdim ve yüzüm şişti. Şemda karşısındaki yüzde o tanıdığı suççuğu izlerini aradı, çenesi ile dudaklarının arasındaki iki küçük çukurluğu. Sen benim annem değilsin, diye karara vardı düş kırıklığı içinde, izlerin yok ve yabancı kadın çenesini sıvazladı, izlerim duruyor, yalnızca görünmüyor, bak, işte burada ve Şemda ağlamaya başladı, nerede benim annem? Ne yaptın anneme? Yabancı kadın babasının kemikli koluna yapışınca üzerine atıldı, bırak babamı, anneme yaptığını ona da yapma, benim için sadece o var artık. İlk geceler çocuk evindeki yatağında dönüp duruyor, ruhunun gözleriyle, yabancı kadının annesini nasıl yuttuğunu görüyordu. Şimdi de babasının bacaklarını kemirmekteydi, tıpkı kızarmış tavuk kemirir gibi; kemiği nasıl sıyırdığını görüyordu ve yakında kendisinin de az buçuk etini yiyecekti, tomurcuklanmakta olan sivri göğüslerini...

İki meme, iki bacak, anne babaya ait iki parça, iki çocuk ve bu arada, yaşayan çocuklarından çok, ölmüş anne babasıyla uğraşan kendisi. Bir oğlan, bir de kız çocuk doğurmuştu, bir çift çocuk. Kendi oldurduğu çiftin aynadaki yansıması, büyümüşü, öte yandan ailenin üçüncü çifti, yani o ve kocası, iki başkent arasında yalnızca ihtiyari bir durak gibiydi gözünde. Şu anda ayakları, dışarıda artmakta olan sığağa inat hâlâ serin kalan zemine basarken, ilk çift canlanıyor gözlerinin önünde; mavi iş elbisesiyle babası, beyaz ipek bluzu, pilili eteği ve başını yumuşak bir taç gibi süsleyen saç örgüsüyle annesi; gölün kıyısında duruyor ve ona gülümsüyorlar, sütlü kahverengine bürünmüş durgun suya el sallıyorlar.

Geç oldu, Şemda, yıkanıp yatmalısın artık, diyor ve gölü işaret ediyorlar, sanki sırf ona mahsus bir küvet gibi; baksana, ne kadar kirlenmişsin ve o, soluk soluğa onlara doğru koşuyor, çünkü acele etmezse göl yeniden kaybolacak, genç annesiyle babası kaybolacak. Ama bacakları ağırlaşıyor, koyu bataklığa gömülüyor, anne, baba, elinizi verin bana, batıyorum. Yitip

gitmekte olan bilincinin arta kalanıyla telefona kadar sürünüyor, gırtlığı daralmakta, Dina, çabuk gel, boğuluyorum.

Kızı Dina mutfak penceresinin önünde kıpırdamadan durmuş, iğne yaprakların küçük bir sadaka dilenen boş avuçlar gibi birbirine dolanışını seyrediyor hayretle. Gri güvercin, yumurtalarını alıp götürmüş. Daha dün akşam, yatmadan önce pencerenin kenarına bakmış, karanlıkta yuvanın içinden sevimli iki göz gibi bakan yumurtaları seyretmişti; güvercin ânında gelmiş, gövdesiyle örtmüştü yumurtaları. Güvercinin bedeninden bir sıcaklık gelmişti yüzüne, yumuşacık bir huzur, tatlı bir anı. Saatlerce kıpırdamadan öylece oturmaktan daha kolay ne var ki; tetikte ama vücudu sakin, göreve yoğunlaşmış. Güvercin, yumurtalarını alıp götürmüş; gecenin karanlığında havalanmış, beyaz yumurtalardan önce birini gagasının arasına alıp önceden hazırladığı yuvaya yerleştirmiş, sonra da diğerini götürmek için geri gelmiş olmalı. Onu buradan kaçırın şey meraklı bakışları mı acaba?

Ne tuhaf bir acı bu, diye mırıldanmakta, telefon çaldığı esnada, ne budalaca bir acı bu; saygısızlığa uğramış bir mezar taşının başında durur gibi kasvetli bir saygıyla dikilip kalmak; elini dışarıya, minik beşiğe uzatıyor ve onu kırıyor. Bahar rüzgârı çalı çırpıyı en kısa zamanda dağıtacak ve böylece bir haftadır burada nabzı atan, içini tuhaf bir heyecanla dolduran o sürükleyici hayattan eser kalmayacak. Bir yuvada iki yumurta, içinden hiçbir şey çıkmayan iki yumurta...

Neden alıp götürdü güvercin onları? diye soruyor yüksek sesle. Son zamanlarda kendi sesini gitgide daha sık, daha da yüksek bir şekilde duyar oldu hayretler içinde. Özellikle de etrafta kimse yokken; düşünceleri hiçbir engelle karşılaşmaksızın dökülüyor boğazından ve sesi, kendi sesi, ele veriyor bunu, utanç verici bir sadelik içinde. Süt almak lazım, dediğini işitiyor görkemli bir vurguyla, adeta ulusal bir görev söz konusuymuş gibi. Ya da geç kaldım; ya da Nizan nerede? Bu soruyu içinde bulunduğu mekânda tekrar tekrar işitir gibi oluyor; bu soru, kızının o anda gerçekten de nerede ol-

duğuna yönelik değil aslında, bunun her zaman basit bir yanıtı vardır. Okuldadır, arkadaşındadır ya da eve doğru yoldadır; oysa onun sorduğu, kızının yüreğinin nerede olduğu; yıllardır yanı başında atıp duran ve şimdi gitgide yabancılaşan, onu şiddetle, hızla karşısına alarak çarpan yüreği... Sevgilerin en doğalı olan bir sevgi, nasıl oluyor da hüsrana dönüşüyor? diye soruyor kendi kendine. Özlem dolu gözlerle izliyor kızını hayretler içinde; eskiden ona mutluluk çığlıkları attıran, onu ayartmaya yarayan yolları deniyor; Nizani, haydi gel, pasta yapalım, gel, sinemaya gidelim, yeni bir pizzacı açılmış, gördün mü, birer pizza yiyelim mi? Ama mesafeli bir bakışla karşılaşılıyor, soğuk bir ses işitiyor; başka sefer, anne, şimdi vaktim yok. Arkadaşlarına ayıracak vakti fazlasıyla var ama. Çünkü hemen ya Tamar'la ya da Şiri'yle sözleşiyor, kaçır gibi çıkıp gidiyor. Ve Dina dudaklarında donup kalan bir gülümsemeyle izliyor onu, incindiğini saklamaya çalışıyor, o tuhaf acıyı...

Yeter, kes artık, bırak da kız rahat rahat büyüsün, diye çıkışıyor Gideon her seferinde, sanırsın ki sen büyürken her dakika annenin dizinin dibinde kalmak isterdin. Yanıt vermiyor, aslında ona söylemek istediği şeyler dışarı dökülemiyor bir türlü, karnında yüzmeye devam ediyor. O başka; annem hep erkek kardeşimi tercih ederdi, annem gölle ilgili o kasvetli hikâyeleriyle hoş bir arkadaş da değildi zaten. Yalnızca kendine bakardı, anne olmayı hiç başaramadı o, bunu çok geç öğrendi.

Erkek kedinin canhıraş miyavlaması düşüncelerinin arasına giriyor o esnada, telefonun sesini bastırıyor, sıcak, tüylü bir alev yumağı bacaklarının arasında dolaşılıyor. Neredeydin sen, Tavşancık; dönüp kabını kuru mamayla dolduruyor, neredeydin sen, neler yaptın? Ama kedi yemek için acele etmiyor, çıplak ayaklarının arasında duruyor, heyecanla tenine sürtünüyor. Hep böyle birinden diğerine koşuyor, sanki kuyruğuyla üçünü bir arada tutmaya çalışıyor, sanki kocasının ve kızının ihtiyaçlarını Dina'nın tenine kaydetmek istiyor, onun ihtiyaçlarını da kocasının ve kızının tenine... Bu ergin

erkek kedi, beyaz kürkü ve iri kulaklarına kanıp Tavşancık adını verdikleri bu kedi, eşyaların, mobilyaların, duvarların, otomobilin ve anıların dışında, aralarında kalan tek bağ san-ki; tıpkı ailenin yansımalarını sessizce sürdüren, geç doğmuş bir oğul gibi...

Dikkatini çekiyor, ne zaman kızına dönüp bir şey söyleyecek olsa, bir anıyla başlıyor söze. Bu parkta nasıl oynardık, hatırlıyor musun? Hava kararıp herkes gidinceye kadar burada oturmayı severdik. Şurada Bar'ın evi vardı, bir gece orada kalmak istemiştin, sonra da gece yarısı gelip seni almamız için telefon etmiştin. Ondan beri de seni hiç davet etmedi, değil mi? Seni kursa götürdüğümü, dönüşte dondurma aldığımızı hatırlıyor musun? Kızının onu doğrulaması neden bu kadar önemli, şu ya da bu ayrıntıyı hatırlamasının ne önemi var; aslında hatırlatmak istediği bunlar değil, hatırlatmak istediği, sevgisi; bir zamanlar beni sevdiğini hatırlıyor musun, Nizan?

Anılar ile birbirine karşı duyulan ihtiyaçlar arasındaki dengenin bozulduğu an acaba tam olarak ne zaman gelmişti? Hiçbir şey, hiç kimse onu buna hazırlamamıştı, ne kitaplar ne gazeteler ne anne babası ne arkadaşları... Gözle görünür olmasa da, hayatının bu kadar erken bir evresinde bunu bir felaket gibi algılayan, dünyadaki tek kişi o mu; terazinin anılarla dolu kefesinin ağırlaştığını, buna karşılık umutlarla dolu olanın tüy gibi hafiflediğini hisseden, eskiden var olan dengeyi yeniden sağlamak için çabalayan tek kişi o mu?

Yeter, diyor, yeter artık, Tavşancık, duydun mu beni? Yeter! Ama Tavşancık tınmıyor, sınıksız sokuluyor, kaslı kuyruğunu dikiyor, beklenen yaz sıcaklığının özünü hissettiriyor ona adeta. Dayanılmaz bir şey bu, diyor kadın, ansızın sıcak bastı, daha dün kıştaydık, bir günde yaz geldi; arası yok, ara mevsim yok, umutsuz bir memleket burası, bir aşırılıktan diğerine...

Kampların gece ateşlerinin kokusu gitgide ısınan havada asılı hâlâ, soluk almak ne kadar da zor geliyor, belki de artık gereği kalmadı, son zamanlarda en basit etkinlikler bile fazlaca karmaşık görünüyor gözüne. Belki de hevesi yetersiz kalıyor. Eskiden Nizan ona ihtiyaç duyduğunda, yabancı hay-

vanlar gibi soluk alırdı. Gelip geçenlerin ağızlarından bile oksijen emerdi adeta. Oysa şimdi, kızı onu önemsemez olunca, bilerek incitir hale gelince, oksijene ihtiyacı kalmadı. Varsın başkaları solusun. Ne kadar sevimsiz bir yaş bu, diyerek içini çekiyor, kırk beş; eskiden kadınlar bu yaşta ölürlerd. Çocuk yetiştirme görevini tamamlamış olarak ölürlerd, dünyayı kendi mevcudiyetlerinden kurtarmış olurlardı böylece; doğurganlığı olmayan, artık kimsenin beğenmediği kadınların dikenli mevcudiyetinden...

Cevap vermiyoruz, Tavşancık, diyor kediye, o arada kedi bir hamlede kiler dolabının üzerine sıçırıyor; istedikleri kadar arasınlar, umurumda değil, kimseyle konuşacak halim yok; kara kuyruklu, çoraplarını karanlıkta arayıp bulmuş gibi biri siyah, biri kahverengi ön patileriyle acnası bir izlenim bırakan kocaman beyaz kedi, görkemli ağırlığıyla pencereye doğru ilerliyor, güvercin yumurtalarından boşalan yeri kokuluyor memnuniyetle. İşte o zaman, sıkı sıkıya tembihlediği halde birinin pencereyi açık bıraktığını anlıyor; yuvayı dağıtan, kedi olmalı; dışarıya bakıyor, aşağıda kaldırımda kırılmış yumurta kabuklarını, hayattan arta kalan şeyleri, o bulanık bulamacı fark ediyor dehşet içinde.

Gideon, diye bağıyor, mutfak penceresini açmayın dedim size bütün hafta; oysa o çoktan çıkıp gitmiş, eski Leica' sını küçük çocukların beslenme çantası gibi boynuna asmış, bir diğer fotoğraf makinesi sırtında, gözleri fıldır fıldır, sürekli yaşamın kendisi için hazırda beklettiği bir kerelik oluşumların peşinde oradan oraya koşuşmakta telaş içinde. Gerçekten söylemiş miydi acaba? Tereddüt ediyor, belki de sadece niyet etmişti söylemeye... Ve işte kaburgalarının arasında yine aynı tuhaf sancı, yine öfkesi kabarıyor. İkizlere hamileydi, ama çocuklardan sadece biri hayatta kalmıştı. Nizan'ı. Minicik ama mükemmel bir bebek. Suçlayacak kimse yoktu ortada. Oysa o yine de suçluyordu, en çok da kendini. Acaba içten içe kızı tercih etmiş olmasından mı kaynaklanmıştı bu, yoksa hamileliğinin ilk haftalarında, minik bir yaratığın kendisini sömürmesinden, yaşama sevincini almasından dolayı

kapıldığı panikten mi? Nasıl üstesinden geleceğiz bu işin, demişti Gideon iç geçirerek. Gazeteden yeni çıkarılmıştı o sıra, karanlık odaya dönüştürdükleri odaya kapatmıştı kendini saatlerce, suratı asık çıkmıştı dışarıya; bir felaketle karşı karşıyaydılar adeta; iki ebeveyn, iki embriyo, ikisi bir seferde; nasıl olacak, kim büyütecek onları, bizi kim büyütecek? Saatlerce kanepede oturmuş, tek odalı daracık evlerinin duvarlarına dikmişlerdi gözlerini. Ne olacak şimdi, bir ev bulmalıyız, bir iş, borca girmeliyiz; görev listesi uzadıkça çaresizlikleri büyüyordu; işte o zaman, ucu Gideon'a varan tehditkâr bir boşluk duygusuna kapılmıştı; bir gün elinde küçük bir seyahat çantası, çıkıp gitmişti kocası sonunda, yediği silleyi o vurmuş gibi, biraz zamana ihtiyacım var kendime gelmek için, diye fısıldamıştı kulağına giderken. Akşama döner, diye düşünmüştü ya da ertesi gün; oysa birkaç gün sonra Afrika'dan aramıştı. Neden sonra döndüğünde, sırt çantasında çok özel resimler vardı, onu bir gecede aranan bir fotoğrafçı yapacak resimler; bu esnada Dina'nın karnında sadece tek bir çocuk büyümekteydi artık.

Düşünceler öldürebilir mi? Yıkıcı istekler felaketlere yol açabilir mi? O zamanlar insanların onu rahat bırakmalarını istiyordu, onu ve ağaç gövdesindeki sümüklüböcekler gibi rahmine asılı minik yaratıkları. Başka türlü davranabilir miydi? Muhtemelen hayır; o da, kocası da başka türlü davranamazdı. İlk yıllarda bebeğiyle o denli meşguldü ki, bir başkasının mevcudiyetini aklına getiremiyordu, ama Nizan büyüdükçe, doğmamış olan oğlan, pes etmiş olan oğlan, git-gide daha çok peşinden gelir olmuştu. Bazı akşamlar Nizan'ın üstünü örterken odada fazladan soluk işittiğini sanıyordu, oyuncak raflarında dolanırdı soluklar. Nizan oynarken gün boyu sanki onun yanı başında ışıldardı bal rengi gür perçemi, yeşil ela gözleri, resim yaparken, okurken ya da ağlarken; şimdilerde Nizan uzaklaşırken o uzaklaşmıyor, o zaten hep duygulu bir çocuktü, düşünceli bir çocuk, böyle yaparak içinde kalmış, gizliden gizliye arzuladığı şeyleri gerçekleştirmiş oluyor.

“Yaşamış olduğun aşkı kimse alamaz senden, o sana aittir, senin ona verdiğin sevgi de, onun sana armağan ettiği de içinde yaşayacak hep; günün birinde yeni aşklar kuracaksın üzerine... Biz, hepimiz siklamenler gibiyizdir, soğanlarından, yumrularından yeşeririz, kendimizi korumak ve yenilemek yetisine sahibizdir, duyuyor musun?”

Bir hastane yatağında son yolculuğuna hazırlanan, geçmişin acı dolu anılarına mesken olmuş anne Şemda.

Annesinin yaklaşan ölümünün, işindeki, evliliğindeki tatsızlıkların etkisiyle tüm hayatını gözden geçiren oğlu Avner.

Ve annesinin sevgisizliğini, kendi kızını tutkuyla severek gidermeye çalışsan, ailedeki dengeleri altüst edecek bir karar vermenin eşliğindeki kızı Dina.

Ardımızda bırakamadığımız geçmiş ve gözlerimizi kaçıramadığımız gelecek...

Eserleri onlarca dile çevrilmiş Zeruya Şalev, fonda İsrail'in yakın geçmişinden ve bugününden çarpıcı kesitler verdiği *Ve Yeniden Başlar Hayat'ta*, günlük hayatın koşturmacasına kapılmış bizleri, başlangıç noktasına, içine doğduğumuz yuvaya götürüyor aslında.

Geçmişteki sevgilerin yaralarını yeni sevgilerle sağıltmaya çabalayan bireyleri, yıkıntılar altında kalmayı reddeden arzuları anlatıyor. Bütün dönemeçlerini bildiğimiz halde durduramadığımız kaderin akışına rağmen, bizi en zor anlarımızda yaşama geri döndüren tilsimin peşine takılıyor yazar.

Ve ısrarla, “büyüyüp gelişen bir ağaç ile toprak birbirine ne kadar yakınsa, mutluluğun da o kadar yakın olduğunu” vurguluyor, bu baş döndürücü romanında...

